

Sygn. akt II UK 491/17

POSTANOWIENIE

Dnia 11 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z wniosku A. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w E.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 grudnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 24 maja 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 maja 2017 r. Sąd Apelacyjny w (...) na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych od wyroku Sądu Okręgowego w E. z dnia 21 listopada 2016 r. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie w sprawie A. K. o prawo do emerytury.

Sąd Okręgowy ustalił, że okolicznością sporną w sprawie była możliwość zakwalifikowania jako pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia ubezpieczonego w Przedsiębiorstwie (...) w I. od 11 kwietnia 1983 r. do 31 grudnia 1987 r. Sąd zaznaczył, że rodzaje prac i stanowisk uprawniające do obniżenia wieku emerytalnego wskazane zostały w wykazie A, Dział XIV „Prace różne”, poz. 22 „Nadzór nad pracami wykonywanymi w przywięziennych zakładach pracy przez skazanych, tymczasowo aresztowanych i umieszczonych w ośrodkach przystosowania społecznego”, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady

Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Prace te zostały również wymienione w akcie resortowym, tj. Zarządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 października 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu sprawiedliwości, w wykazie A, dziale XIV „Prace różne”, pod poz. 22 „Nadzór nad pracami wykonywanymi w przywiezionych zakładach pracy przez skazanych, tymczasowo aresztowanych i umieszczonych w ośrodkach przystosowania społecznego” i odpowiadają innym stanowiskom, jeżeli z zakresu obowiązków wynika, że z tytułu wykonywanej funkcji pracownik ma obowiązek codziennej pracy ze skazanymi, tymczasowo aresztowanymi i umieszczonymi w ośrodkach przystosowania społecznego - pkt 26. Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że w spornym okresie ubezpieczony, wykonywał tylko i wyłącznie „codzienną pracę ze skazanymi i tymczasowo aresztowanymi” - wykaz A dział XIV poz. 22 pkt 26 Zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 października 1983 r. Przedmiotowej oceny nie zmienia fakt, że skarżący wykonywał tzw. czynności administracyjne, albowiem wszelką dokumentację sporządzał bezpośrednio na halach przy konkretnych maszynach, ewentualnie w kantorze na tzw. terenie ścisłym, a więc w otoczeniu skazanych. W ocenie Sądu ubezpieczony wykazał, że w spornym okresie pracował co najmniej 8 godzin dziennie w szczególnych warunkach, tym samym należało uznać, że spełnił on przesłankę 15 lat pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że choć wnioskodawca w spornym okresie bezsprzecznie miał kontakt z osobami skazanymi, których pracę w nieznacznym zakresie mógł nawet nadzorować np. przy instruktarzu obsługi maszyny lub demontażu urządzeń przed remontem, to jednak stale wykonywał czynności związane z wypełnianiem szeroko pojętej dokumentacji w wymiarze, który nie pozwala na uznanie, że w spornych okresach był zatrudniony stale i w pełnym wymiarze czasu przy pracach, o których mowa w wykazie A, dziale XIV, poz. 22 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., albowiem te były tylko jednymi z wielu czynności, które ubezpieczony wykonywał. Powyższej oceny w żadnej mierze nie zmienia fakt, że ubezpieczony otrzymał w dniu 10 kwietnia 2014 r. świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach,

wystawione przez Zakład Kamy w I. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, aby zatrudnienie, o którym mowa mogło zostać uznane za wykonywane w warunkach szczególnych musi mieć charakter nadzoru i sam „kontakt” ze skazanymi - do czego nawiązywał w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia Sąd pierwszej instancji - nie jest warunkiem wystarczającym, który pozwalałaby na uznanie go za tzw. zatrudnienie „szczególne”. Nadto Sąd Okręgowy dokonując ustalenia, że wnioskodawca w okresie od 11 kwietnia 1983 r. do 31 grudnia 1987 r., będąc zatrudnionym na stanowisku samodzielnego referenta technicznego i zaopatrzenia w dziale głównego mechanika pracował w warunkach szczególnych, oparł się na zarządzeniu resortowym, podczas gdy - na co zwracał uwagę Sąd Najwyższy w uzasadnieniu orzeczenia z dnia 11 sierpnia 2016 r. (II UK 323/15, LEX nr 2157273) - określone w art. 93 ust. 2 Konstytucji akty prawne, niebędące obecnie źródłem prawa, nie mogą być samodzielną podstawą prawną indywidualnych decyzji.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu prawa materialnego: art. 184 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 i ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, § 2 i § 4 ust. 1 i ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, § 1 ust. 1 i § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w związku z treścią pkt 22 i pkt 24 działu XIV wykazu A, stanowiącego załącznik do ww. rozporządzenia, art. 2a ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz na naruszeniu przepisów postępowania: art. 233 § 1 w związku z art. 328 § 2 k.p.c., art. 316 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., oraz art. 382 i art. 386 § 1 k.p.c.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania albowiem:

- w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do ustalenia czy zakładowy wykaz stanowisk pracy, na których wykonywane są prace uprawniające do wcześniejszego przejścia na emeryturę, stanowi źródło prawa pracy, a jeśli tak, to czy umieszczenie w tym wykazie określonego stanowiska, na którym praca w szczególnych warunkach wykonywana była stale i w pełnym

wymiarze czasu pracy uprawnia do wcześniejszej emerytury, która to praca ze względu na jej szczególną specyfikę, warunki w jakich była wykonywana oraz jej uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia powinna być uznana za pracę w warunkach szczególnych;

- w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do ustalenia czy w świetle art. 184 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 i ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wykonywanie pracy na stanowisku samodzielnego referenta technicznego i zaopatrzenia w dziale głównego mechanika w przywieszennym zakładzie pracy stanowi wykonywanie pracy w szczególnych warunkach, jako pracy ujętej pod poz. 22 lub poz. 24 Działu XIV „Inne prace” Wykazu A załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), która to praca ze względu na jej szczególną specyfikę, bezpośrednio wykonywanie, warunki w jakich była wykonywana oraz jej uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia powinna być uznana za pracę w warunkach szczególnych.

Zdaniem skarżącego istnieje potrzeba wykładni prawa materialnego, tj. art. 9 k.p. w zw. z pkt 22 i pkt 24 działu XIV wykazu A stanowisk pracy, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) i wyjaśnienia czy wykonywanie pracy na stanowisku samodzielnego referenta technicznego i zaopatrzenia w dziale głównego mechanika można zaliczyć do nadzoru nad pracami wykonywanymi w przywieszennych zakładach pracy przez skazanych lub do dozoru technicznego, którego stałe i bezpośrednio wykonywanie stanowi okres pracy w warunkach szczególnych.

Skarżący wniósł ponadto o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, gdyż skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ pkt 4 k.p.c.), ponieważ w toku postępowania apelacyjnego i podejmowanych czynności decyzyjnych związanych z wydaniem zaskarżonego orzeczenia nie została zrealizowana zarówno funkcja rozpoznawcza, jak i kontrolna tego sądu, których założenia i istota zostały

wyjaśnione w uchwałach składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - mających moc zasad prawnych - z 23 marca 1999 r., III CZP 59/98 (OSNC 1999 nr 7-8, poz. 124) i z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07 (OSNC 2008 nr 6, poz. 56).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2015 r., I PK 19/15, LEX nr 2021941). Istotne zagadnienie prawne może odnosić się zarówno do prawa procesowego, jak i materialnego. Zagadnienie prawne powinno wyrażać problem prawny, którego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2012 r., III SK 10/12, LEX nr 1228616; z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, LEX nr 1230170 i z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109).

Pierwsze z przedstawionych przez skarżącego zagadnień nie jest zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Zasugerowany problem nie został powiązany z potrzebą interpretacji konkretnie wskazanych przepisów prawa. Jeżeli skarżący jako przesłankę uzasadniającą przyjęcie skargi

kasacyjnej do rozpoznania wskazuje występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to powinien zagadnienie to przedstawić z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało, przytoczyć argumenty prawne prowadzące do rozbieżnych ocen prawnych, a także wykazać, że jest to zagadnienie, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, lecz także dla praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Nadto wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o wskazane w pierwszej kolejności zagadnienie prawne, opiera się na założeniach faktycznych sprzecznych z ustaleniami sądu odwoławczego, co nie zasługuje na uznanie w świetle art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Apelacyjny ustalił, że wykonywanie przez skarżącego czynności związanych z wypełnianiem szeroko pojętej dokumentacji nie pozwala na uznanie, że w spornych okresach był on zatrudniony stale i w pełnym wymiarze czasu przy pracach, o których mowa w wykazie A, dziale XIV, poz. 22 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. W świetle powyższych ustaleń niezasadne jest twierdzenie, iż przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnia występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, dotyczącego umieszczenia w zakładowym wykazie stanowiska "określonego stanowiska, na którym praca w szczególnych warunkach wykonywana była stale i w pełnym wymiarze czasu pracy". Zagadnienie prawne opiera się bowiem na odmiennym postrzeganiu faktów.

Drugie z podanych pod ocenę Sądu zagadnień prawnych również nie uzasadnia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Nie ma ono bowiem ogólnego i abstrakcyjnego charakteru, przez co uniemożliwia Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2015 r., IV CSK 405/15, LEX nr 2160209). W rzeczywistości sprowadza się do wyjaśnienia, czy wykonywanie pracy na stanowisku samodzielnego referenta technicznego i zaopatrzenia w dziale głównego mechanika w przywieziennym zakładzie pracy stanowi wykonywanie pracy w szczególnych warunkach. Zmierza zatem do uzyskania odpowiedzi, jak rozstrzygnąć jeden z zarzutów skarżącego zgłoszonych

w sprawie. Tej samej kwestii dotyczy wskazana przez skarżącego potrzeba wykładni przepisu prawa. Zauważyć należy, że między pierwszą i drugą z powyższych przyczyn kasacyjnych występuje związek, a jednoznaczne wyznaczenie granicy między nimi w konkretnych sytuacjach może być utrudnione (T. Ereciński, J. Gudowski, System Prawa Procesowego Cywilnego. Tom III. Środki zaskarżenia, LEX 2013). W doktrynie wskazuje się również, że pod pojęciem "zagadnienia prawnego" kryją się przede wszystkim przypadki dotyczące wykładni przepisów budzących wątpliwości (W. Sanetra, O roli Sądu Najwyższego w zapewnieniu zgodności z prawem oraz jednolitości orzecznictwa sądowego, Przegląd Sądowy, 9/2006, s. 16; J. Iwulski, Kasacja po nowelizacji, PiZS 12/2000, s. 28). Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2018 r., I CSK 655/17, LEX nr 2486156). Rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego lub wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia, ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2015 r., III UK 2/15, LEX nr 2288985). W rozpoznawanej sprawie przy przedstawieniu pozornych w istocie kontrowersji czy rozbieżnych ocen prawnych, skarżący w ramach wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podważa stanowisko Sądu Apelacyjnego zajęte w przedmiocie jego zarzutów i zmierza do uzyskania stanowiska Sądu Najwyższego co do tego, jak powinna być rozstrzygnięta rozpoznawana sprawa, co nie zasługuje na uwzględnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2016 r., III CSK 70/16, LEX nr 2075714).

Chybiony jest również zarzut oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut jest słuszny, ale także stwierdzona nieprawidłowość jest tego rodzaju, że powoduje jaskrawą wadliwość zaskarżonego orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, LEX nr 2057365). Dla stwierdzenia, że w sprawie tak rozumiana przesłanka wystąpiła skarżący powinien był wskazać konkretne, naruszone przez sąd przepisy, a także powinien był przytoczyć odpowiednie argumenty wyjaśniające, dlaczego te przepisy zostały, jego zdaniem, w tak ewidentny sposób naruszone (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2018 r., I CSK 42/18, LEX nr 2508120), czego we wniesionej skardze kasacyjnej nie uczynił.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.